EMINESCU AND THE NATIONAL IDEAL

Teodora Elena Weinberger
PhD teacher, Satu Mare

Abstract:The national ideal, the union of Romania's all territories was Eminescu's dream, too, like of every true Romanian. Therefore, a double vision of history (through critical and mythical thinking) vibrates in his work, with dramatic or satirical narratives reflecting history as a manifestation of will and the decadent present, but these narratives are always interweaved with the mythical ones, rendering by deep symbols the image of ancient Dacia's perfection and harmony (the ideal of Romanian history), integrated also in the personalities of our legitimate rulers.
In this study, we intend to reveal the illustration of the national conception in Eminescu's whole work, including poetry, prose, drama and journalistic prose, finally understanding the real meaning of the phrase: „Eminescu – the Absolute Romanian".

Keywords: Eminescu – the Absolute Romanian, national ideal, double vision of history, critical thinking, mythical thinking

Acum, în ceasul centenarului Marii Uniri, suntem datori să ne amintim, printre filele de istorie zbuciumată şi eroică a neamului românesc, şi de importanţa ideii naţionale în opera celui mai mare poet pe care l-a dat acest pământ, Mihai Eminescu. Chiar dacă după evenimentele transformatoare de la 1989 multe voci critice s-au ridicat întru contestarea statutului său de poet naţional, etern valabil, chiar şi a patriotismului său, pentru combaterea acestui curent contestatar considerăm elocvente cuvintele lui Tudor Vianu: „Însemnătatea naţională a operei lui Eminescu rezultă din faptul de a fi dat sinteze principalelor direcţii de cultură ale veacului său, de a fi întrunit în sine pe omul poporului său cu aspiraţiile cele mai înalte ale culturii universale, de a fi dezvoltat limba literară [...] de a fi deschis zările cele mai largi ale lumii pentru întregul lui popor. A întrunit toate aceste însuşiri cu manifestarea unui caracter pur şi înalt, stabilind un exemplu uman. [...] componentele caracterului său sunt patriotismul arzător, desăvârşita dezinteresare personală, iubirea adevărului, a studiului şi a cercetării"[1]. Într-adevăr efervescenţa naţională, proprie romantismului naţional – specific literaturii române până la apariţia geniului eminescian – este parte integrantă a mesajului operei lui Eminescu, care sintetizează în întregul ei romantismul european. Aceasta cu atât mai mult cu cât condiţiile social-istorice particulare ale apariţiei romantismului românesc prelungesc neîmplinita năzuinţă de unitate naţională.

Născut în Moldova cea atât de greu încercată în decursul istoriei, lovită de tratate nedrepte şi abuzive, Eminescu va fi urmărit de durerea sfâşierii teritoriale, despre care va scrie în articolele sale politice din „Curierul de Iaşi" (<La anul 1774...>, 30 septembrie 1877): „*la 1777 această răpire fără de samăn s-a încheiat prin vărsarea sângelui lui Grigorie Ghica V.Vod. Fără de lege nepomenită, uneltire mişelească, [...], vânzarea Bucovinei va fi o vecinică pată pentru împărăţia vecină, de-a pururea o durere pentru noi. Dar nu vom lăsa să se închidă această rană. Cu a noastre mâni o vom deschide de-a pururea, cu a noastre mâni vom zugrăvi*

[1] Tudor Vianu, *Însemnătatea naţională a operei lui Mihail Eminescu* (comunicare la Academia R.P.R., 11 iunie 1969) în *Tudor Vianu despre Eminescu*, antologie şi prefaţă de Vasile Lungu, Editura Minerva, Bucureşti, 2009.

BDD-A28721 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:52:58 UTC)

icoana Moldovei de pe acea vreme". Această durere, dublată de o speranță eternă a reîntregirii, generează în opera sa multiple reflectări, atât cu instrumentele gândirii critice (ironia şi satira îndreptate asupra prezentului decăzut, a istoriei dominate de Voința schopenhaueriană), cât şi a celei mitice, cu aspirația de refacere a Daciei, univers perfect originar, a cărui imagine este resuscitată ori de câte ori este în pericol esența ființei naționale. Eminescu reliefează în întrega sa operă aspirațiile, dar şi neîmplinirile generației paşoptiste, chiar şi după Mica Unire din 1859.

În deplină concordanță cu tentația romantică a originilor, deja prezentă la reprezentanții romantismului românesc prin ilustrarea originii poporului prin mitul dacic, Eminescu integrează Dacia mitică în amplul său poem al civilizațiilor lumii, *Memento mori* (1872), creând o adevărată locuință a Spiritului, o „vârstă a gândirii mitice"[2] după „modelul cosmologic platonician" (în termenii Ioanei Em. Petrescu, *Eminescu: modele cosmologice şi viziune poetică*) cu toate elementele sale: concentricitate a lumilor, centrul şi axa universului dacic constituite de muntele „*jumătate-n lume – jumătate-n* infinit" care este palat al zeilor Daciei, muzica sferelor, dansul-plutire a luntrei zânei Dochia, muzica intonată de întreaga natură fiind dominată de „cornul de aur" al zeilor, simbol al armoniei divine originare, dar şi al valorilor spirituale ancestrale: „*Câteodată-un corn de aur ei răsună-n depărtare, / Trezind sufletul pădurii, codrilor adânci cântare*".

Dacă în *Memento mori* Eminescu descrie destrămarea din exterior a armoniei dacice, prin intervenția elementului perturbator al rațiunii romane, în 1881 va relua problematica ancestrală dacică în poemul dramatic *Gemenii*, unde cauzele destrămării din interior a universului perfect platonician prin malefica voință de putere le găseşte pribeagul rege get Sarmis în pierderea sincronizării cu Spiritul, pierderea credinței: „*La ce-aş mai cere-o țară, în care nu-i credință, / Unde un frate pe-altul s-ucidă-i cu putință!*".

În neterminata dramă istorică *Bogdan-Dragoş (*partea *Cornul lui Decebal)*, există voci critice, cum este aceea a sfetnicului credincios Roman Bodei, care trage un semnal de alarmă despre răsturnarea valorilor: „*Că lumea asta este făcută pentru răi? / [...] / Pe când pe-adevărații viteji îi mâncă corbii*". Dar, în acest moment de mare cumpănă, când instaurarea domniei Voinței amenință grav valorile strămoşeşti, sunetul „*cornuluiuiDecebal*" reapare, evocat de bătrânul voievod Dragul, care îl suprapune celui al cornului de vânătoare al fiului salvat din complotul regicidului şi acest „sunet <<dulce>> al muzicii sferelor reprezintă garanția salvării armoniei <<modelului platonician>>"[3].

Din trecutul încercat de distrugătoarea voință de putere, Eminescu ajunge spre prezentul dezamăgitor, în poezia *Junii corupți* (1869) criticând generația incapabilă de idealuri eroice, incapabilă de a lupta pentru atingerea idealului național – definită prin epitetele devalorizante: „*suflete-amăgite"*, „*spirite-amețite*", „*oameni morți de vii"*, încercând zadarnic prin actul satiric să optimizeze relația dintre real şi ideal: *„Sculați-vă! – căci anii trecutului se-nşiră, / În şiruri triumfale stindardul îl resfiră*". Sonetul *Ai noştri tineri* (1876) reia aceeaşi temă, a generației decăzute, impasibile, de data aceasta pe un ton ironic clarificând motivele: snobismul, ignorarea tradițiilor, a identității naționale „*Ş-aceste mărfuri fade, uşurele, / Ce au uitat pân' şi a noastră limbă, / Pretind a fi pe cerul țarii: stele*". Vehemența pamfletară din a doua parte a poeziei *Scrisoarea III* (1881) vizează, în contrast absolut cu trecutul vitejesc al Basarabilor şi Muşatinilor, păstrător al valorilor, eradicarea acestei plăgi spirituale: „*Prea v-ați arătat arama,*

[2] Ioana Em. Petrescu, *Sentimentul patriei* în *Eminescu: modele cosmologice şi viziune poetică*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2005, p. 145.
[3] Teodora Elena Weinberger, *Între real şi ideal la Eminescu şi Shakespeare*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2018, p. 292.

BDD-A28721 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:52:58 UTC)

sfâşiind această ţară, / Prea făcurăţi neamul nostru de ruşine şi ocară, / Prea v-aţi bătut joc de limbă, de strămoşi şi obicei, / Ca să nu s-arate-odată ce sunteţi – nişte mişei!".

Aceste idei pot fi întâlnite şi în articolele eminesciene din acea perioadă, cum este <Testamentul lui Ioan Otetelişeanu> din „Curierul de Iaşi", 16 iunie 1876, în care gazetarul, plin de îngrijorare, avertizează asupra pericolului „formelor fără fond" importate: „*Cuvinte nouă fără cuprins, oameni noi fără trecut şi fără valoare, o limbă păsărească în locul vrednicei limbe a strămoşilor, instituţii nepotrivite cu trebuinţele modeste ale ţăranului dunărean [...] nu-i minune dacă, în mijlocul unei dezvoltări care, cu suflarea sa nelegiuită, au rupt fir cu fir toate tradiţiile istorice, au risipit piatră cu piatră vechea comoară a averei sufleteşti şi materiale a poporului românesc"*. Tot în „Curierul de Iaşi", articolul <Revista statistică> din 15, 22 august 1876 face sumbre previziuni despre viitor, punând în legătură directă zădărnicia idealului naţional cu pervertirea tinerelor generaţii, în pericol de a pierde definitiv valorile, principiile străbune: „*Generaţiaviitoare care, după umbrele ce le aruncă, va fi şi mai seacă şi mai înfumurată decât cea de astăzi ne arată de pe acum cauza României ca o cauză pierdută [...] atuncea ne vom trezi că nu mai există popor românesc [...] Fiecare cap <<qui a fait ses etudes en France>> dormind pe biliardurile din cafenele ne costă sute de ţărani morţi prin mizerie, prin supra-exploatarea puterilor lor fizice [...] au corupt definitiv bunul simţ atât de caracteristic al românului, făcând, din oameni cuminţi şi aşezaţi, oameni cari nu mai pot înţelege nimic din câte-i încunjură, nici legi, nici limbă, nici obiceiuri*". Cu toate că, în decursul anilor şi parcă mai vehement în ultima vreme, publicistica eminesciană socială şi politică a fost denigrată, ideile sale acuzate de xenofobism, conservatorism, inactualitate, putem afirma că gândirea sa rezistă asaltului vremii şi al criticilor deoarece „oricâte învinuiri s-ar aduce gândirii sale sociale, un rol trebuie recunoscut publicistului necruţător polemic [...] şi anume că utopia lui este construită pe fantasma unei Românii profunde şi eterne"[4].

Drama separării Basarabiei şi Transilvaniei şi năzuinţa de recuperare, de dezrobire a teritoriilor înstrăinate, pentru realizarea unirii depline, au constituit preocupări eminesciene continue, contrar comentariilor lui Lucian Boia, istoricul pasionat de fenomenul eminescian care, analizând parţial şi superficial unele afirmaţii din articolele sale politice, îşi formează o falsă certitudine: „Mulţi îşi închipuie astăzi că şi Eminescu ar fi militat pentru unirea Transilvaniei cu România. Nu a fost însă aşa.[...] Eminescu însuşi s-a exprimat cu toată claritatea în această privinţă"[5]. Fragmentul din „Curierul de Iaşi", noiembrie 1876, care este sursa acestui comentariu, sună astfel: „*Idealul românilor din toate părţile Daciei lui Traian este susţinerea unităţii reale a limbii strămoşeşti şi a bisericii naţionale. Este o Dacie ideală aceasta, dar ea se realizează pe zi ce merge, şi cine ştie dacă nu-i de preferat celei politice"*, exprimând deplina luciditate a unui spirit, decepţionat de veşnica înfrângere a aspiraţiilor naţionale asemenea predecesorilor săi paşoptişti, care înţelege că trebuie aşteptat momentul oportun şi consideră unirea ideală, Dacia ideală a fiinţei naţionale conservate în toate teritoriile, drept o etapă esenţială. Motivele care făceau imposibilă realizarea imediată a idealului de unire le expusese Eminescu în paginile aceluiaşi ziar şi se refereau la incapacitatea generaţiei sale de a-şi asuma astfel de responsabilităţi. Toate aceste consideraţii le putem regăsi mai târziu, în anul 1883, în articolul <Dacia viitoare, iată titlul...> din „Fântâna Blanduziei": „*cei mai mulţi dintre noi se cred nevrednici, în adâncul sufletului său nevrednici de a ridica vălul de pe acest ideal, cunoscând că numai o altă generaţie, curăţită prin abnegaţiune şi durere, poate îndrăzni să gândească la ea"*.

[4] Mihai Cimpoi, *MihaiEminescu. Dicţionar enciclopedic*, Editura Gunivas, Chişinău, 2013, p. 46.
[5] Lucian Boia, *Mihai Eminescu, românul absolut: facerea şi desfacerea unui mit*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2015, p. 56.

BDD-A28721 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:52:58 UTC)

Eminescu a luptat în felul său pentru idealul național, dar nu a încetat s-o facă, prin geniul său poetic sau forța verbului său din publicistică. În poezii cu puternic accent patriotic, cu influențe imagistice pașoptiste, cum este *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* (1867), afirmă intensitatea iubirii pentru țara pe care și-o dorește învingătoare: „*Visul tău de glorii falnic triumfând, / Spună lumii large steaguri tricoloare, / Spună ce-i poporul mare, românesc, / Când s-aprinde sacru candida-i vâlvoare, / Dulce Românie, asta ți-o doresc.*", sau în structuri folclorice denunță nedreptățile la care este supus întreg poporul român, schițând chiar conturul Daciei pierdute, înstrăinate: „*De la Nistru pân-la Tisa / Tot românul plânsu-mi-s-a / Că nu mai poate străbate / De-atâta străinătate.*"(*Doina*, 1883).

Despre pierderea Basarabiei după războiul de independență din 1877 și cauzele care au dus la această sfâșiere teritorială, Eminescu a scris în articolele sale din „Timpul", criticând actele politice greșite la 6 octombrie 1878 în <Pe arborul tăcerii crește fructul ei, pacea>: „*Deci Basarabia s-a dus de unde nu se va mai întoarce, în sânul negrei străinătăți. În zadar moldovanul va mai privi în zile senine din vârful Ceahlăului în zarea depărtată Ismailul, Cahulul, Bolgradul și țărmii Mării Negre, în zadar va vedea departe, ca margine a orizontului său, Cetatea Albă și Chilia, [...] ceea ce va vedea va fi pământ înstrăinat. [...] astăzi va găsi sute de oameni, aleși în Sfatul Țării, cari au căutat zile întregi formula ca să scape de acel pământ, căutând a masca cu fraze patriotice lipsa lor de statornicie și de bărbăție, lipsa lor de adevărat și energic patriotism.*"

Nici problema ardelenilor nu i-a fost indiferentă neobositului gazetar, ironia amară din <Foile române din Ardeal> („Timpul", 13 februarie 1881) îndreptându-se tot spre clasa politică ezitantă a vremii: „*Noi, din parte-ne, am cam evitat de a vorbi de românii de peste Carpați din două cauze. Statul nostru nu e îndestul de puternic pentru ca oamenii politici să poată vorbi de starea românilor de peste Carpați fără a da motive de bănuială, neîntemeiată, nu mai e nici vorbă, dar bănuială. De-aci rezultă însă un al doilea pericol al unei asemenea discuții: în loc de-a face bine consângenilor noștri, le-am face rău am înăspri și mai mult tratamentul nedrept căruia sunt supuși*". Romanul *Geniu pustiu*, scris între 1868-1870, oscilând între înflăcărare patriotică și scepticism, conținea și o pagină însângerată din înfrângerea revoluției pașoptiste transilvănene – „*anul durerei 48*", cu imagini redate deopotrivă naturalist: „*Moartea devenise starea cea normală viața – starea cea anormală a omului. Ei prădau satele cele românești în modul cel mai barbar, omorau fără mizericordie femeile și copiii, păreau a se-ntrece care pe care în cruzime și-n grozăvie*", „*oameni roșii de beție, cu ochii sträluciți și murdari, cari, tăvălindu-se pe pământ, o priveau c-o ardoare sălbatecă și neumană"* și romantic, gândirea mitică transferând naturii (o reeditată natură dacică trezită de astă dată la sunetul buciumului) spiritul revoluționar: „*Ungurii cugetau încă o dată, [....] cum că prin uniune și furci vor stinge pe români de pe fața pământului, credeau cum că vor putè unguri piatra rece și izvorul vergin, că vor putè unguri codrul cel bătrân și maiestos...", „Buciumele sunau din vârfuri astfel încât ți se părea că sufletele de aramă a munților se trezise...", „În creierii împietriți ai munților și-n aerul lor cel rece, flutura tricolorul, trăia libertatea Transilvaniei."*

Mult mai vehement în 20 martie 1882, în articolul <Odată apucând...> din „Timpul", Eminescu va relua verva pamfletară din *Scrisoarea III*, atacând reformele nepotrivite ale lui C.A.Rosetti, pentru a apăra încă o dată ființa națională: „*Și toate le îngăduim noi, o țară de oameni, îngăduim ca un venetic să se atingă de tot ce constituie trecutul nostru – de tot ce e menit a mănține caracterul și unitatea poporului nostru*". De asemenea, în manuscrise regăsim aceeași critică la adresa politicilor externe greșite, riscante, care puneau în pericol nu doar idealul unirii depline, ci și tot ce câștigaseră revoluționarii pașoptiști: „*Ce să vă spun? Iubesc acest*

BDD-A28721 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:52:58 UTC)

popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc carte şi rezbele [...] Pe fruntea lui străinii scriu conspirațiuni şi alianțe ruso-prusiene [...] În fața unificării patriei noastre sfâşiate, sângerânde, vă iertăm chiar crima paricidiului, dar să ne omorâți puțina încredere ce o aveau puterile în noi, garanția existenței noastre naționale, pentru a nu ajunge nicăiri – asta e crud." (ms.2257)

În lupta sa pentru ideea națională, Eminescu opune realului dezamăgitor marile modele al istoriei, reînviind - spre educarea generațiilor prezente şi viitoare - pe toți acei conducători legitimi ce poartă adânc în suflet valorile neamului, comunicând cu Spiritul universului armonic originar. Decebal din *Memento mori,* împrumutând măreția naturii Daciei mitice, se opune asaltului roman şi chiar învins, nu cedează ființa, esența națională – prin gestul simbolic al aruncării coroanei în adâncul aceleiaşi naturi reintegratoare. Mircea din prima parte a *Scrisorii III* reuneşte trăsăturile umane din confruntarea, plină de demnitate şi modestie, pe care o are cu Baiazid: „*N-avem oşti, dară iubirea de moşie e un zid / Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!*", cu cele mitice, hiperbolizate, din timpul bătăliei cu turcii cotropitori: „*Mircea însuşi mână-n luptă vijelia-ngrozitoare, / Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare*", victoria „armiei române" reinstaurând armonia din universul platonician, guvernat de lumina Spiritului şi intonând o sublimă muzică a păcii: „*Pîn' ce izvorăsc din veacuri stele una câte una / Şi din neguri, dintre codri, tremurând s-arată luna: / Doamna mărilor şi-a nopții varsă linişte şi somn"*. Un alt model istoric, Vlad Țepeş, nepotul lui Mircea, este invocat de către eul satiric eminescian în finalul acuzator din *Scrisoarea III* pentru a pedepsi pe cei care nu ştiu păstra comoara spirituală strămoşească.

Între aceşti conducători patrioți se disting două modele reprezentând cele două regiuni vitregite, Moldova şi Ardealul. Voievodul moldovean cu cea mai lungă şi echilibrată domnie, Ştefan cel Mare, a fost ales de Eminescu dintre toate personalitățile istoriei româneşti pentru a întruchipa şi perpetua stabilitatea, idealul național. Conturarea baladescă a tânărului Ştefan şi a misiunii sale sfinte din *Muşatin şi codrul* se fundamentează pe legătura simbiotică a voievodului cu natura, natură ce recompune universul dacic, în codrul transfigurat de muzica „cornului lui Decebal" încât „devine astfel protector al țării asupra căreia veghează, înlănțuind şi transmițând tradițiile"[6]. Ştefan reapare ca model absolut, irepetabil, al domnitorului preocupat de destinele țării, conştientizat şi de demonicul său nepot, Şefăniță, în drama istorică neterminată *Ştefan cel Tânăr*: „*Sînt mic, înt [un] mişel... / Ştefan din ceri aruncă o umbră pe pământ / Şi acea umbră pală, stafia lui, eu sînt!*". Tot pentru a reliefa antimodelele care pun preț doar pe satisfacerea propriilor pasiuni şi nu pe bunăstarea țării şi a poporului, în poemul parodic *Umbra lui Istrate Dabija-voevod* Ştefanesteantitetic evocatchiarde către viciosul voievod Dabija: „*Când de lungii sabii / mă rezimam să nu mă clatin, / Cântau cu toți pe Basarabii, / Pe Domnii neamului Muşatin, / Pân' ce-ncheiau în gura mare / Cu Ştefan, Ştefan domnul sfânt / ce nici în ceriuri samăn n-are, / Cum n-are samăn pe pământ!*" . Voievodul legitim, sacralizat, cu rolul de a însufleți lupta pentru unitate națională a generațiilor viitoare, este prezent în poemele *Povestea* şi *Doina*. În poemul dramatic *Povestea* (despre care se spune că în fapt este o poezie ocazională, scrisă în momentul logodnei domnitorului Carol I cu principesa Elisabeta), spiritul lui Ştefan este chemat de către eroul arhetipal Poetul pentru a alimenta năzuințele de împlinire deplină a unității naționale printr-un testament transmis peste secole: „*Tu fii ideea sîntă a Daciei unite / [...] / Şi mă închin la tine, o, stea în care crez*". La fel poezia folclorică *Doina* conține, pe lângă săgețile şi anatemele satirice, o invocație solemnă a voievodului, considerat singurul „mântuitor"al

[6] Zoe Dumitrescu Buşulenga, *Eminesciene. Ipostaze ale motivului folcloric la Eminescu* în *Valori şi echivalențe umanistice*, Editura Eminescu, 1973, p. 238.

BDD-A28721 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:52:58 UTC)

durerii întregului popor românesc *„De la Nistru pân la Tisa”* , singurul care poate folosi soteriologic armonia spirituală a „cornului” ancestral, trezind natura – „univers platonician” protector: „*Ştefane, Măria Ta , / Tu la Putna nu mai sta, / [...] / Tu te-nalță din mormânt / Să te-aud din corn sunând / Şi Moldova adunând! / De-i suna din corn o dată / Ai s-aduni Moldova toată, / De-i suna de două ori / - Îți vin codrii-n ajutor, / de-i suna a treia oară / Toți duşmanii or să piară, / Din hotară în hotară - / Îndrăgi-i-ar ciorile / Şi spânzurătorile!*”. Figura mitizată a lui Ştefan-apărătorul neamului, comunicând cu acesta dincolo de real, fusese nelipsită chiar din articolele politice eminesciene, încă de la începutul activității sale publicistice din „Curierul de Iaşi”; conform unei legende, înstrăinarea Bucovinei de Nord la sfârşitul secolului al XVIII-lea provocase un fenomen straniu, stingerea candelelor de pe mormânt şi întunecarea portretului lui Ştefan de la Putna, iar această legendă Eminescu o prelungeşte spre durerile prezentului, prin amarele întrebări retorice din final: „*Aprinde-se-vor candelele pe mormânt? Lumina-se-va vechiul portret?*”(<La anul 1774>, 30 septembrie 1877).

Legat de Transilvania datorită maestrului său, profesorul Aron Pumnul, Eminescu traversase aceste ținuturi în 1866, în timpul peregrinărilor sale spre Blaj pentru a-şi definitiva studiile liceale. Din aceste peregrinări rezultase ideea romanului revoluției transilvănene (*Geniu pustiu*), dar şi situarea eroului bistrițean, poetul Andrei Mureşanu, printre cele mai importante modele ale istoriei, dedicându-i un amplu poem dramatic în trei variante. Mureşanu este evocat de Eminescu şi în 1870 în *Epigonii* printre modelele poeziei trecutului, poezie plină de trăire şi credință, aşa cum reiese din portretul sugestiv (care reuneşte caracteristici din cele trei variante ale poemului *Mureşan*) : „*Mureşan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită, / Rumpe coarda de aramă cu o mână amorțită, / Cheamă piatra să învie ca şi miticul poet, / Smulge munților durerea, brazilor destinul spune / Şi bogat în sărăcia-i ca un astru el apune, / Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet*”. Mureşanu, Poetul-Profet, erou predominant spiritual decât al acțiunii, în prima variantă din 1869 a poemului omonim apare într-o simbolică şi sublimă înfruntare cu nefastul, personificatul an 1848, pentru a reuşi, după o reverie înspre vitejii strămoşi romani, într-un avânt patriotic messianic, să creeze imnul revoluției, *Deşteaptă-te române*, menit să păstreze vie ființa națională, sentimentul apartenenței la un neam străvechi şi dârz străbătând până astăzi: „*Şi-un cântec trece dulce prin visele-mi de jar, / Cum vântul trece-n freamăt prin codrii de stejar... / [...] / Din coardele-n rugină o dată-ncă respiră / Un cântec de-o sublimă, senină disperare*”; este o armonie „dulce” – profundă ce poate fi asimilată celei străbune, mitice, a „cornului de aur”. După ce în a doua variantă, Mureşanu demonic răzvrătit contra divinității, pe fundalul veşnicei „fortuna labilis” a neamului românesc, reflectă durerea înfrângerii revoluției, în a treia variantă din 1876 el va deveni Călugărul evadând în vis înspre Absolutul poeziei, dacă eşuase în elanul revoluționar de a elibera poporul de sub imperiul Voinței oarbe: „*Rău şi ură / Dacă nu sunt, nu este istorie. Sperjură, / Invidioasă, crudă, de sânge însetată / E omenirea-ntreagă*”. Această evadare înspre Spiritul pur al poeziei se realizează după o eternă lunecare a poetului-Călugăr prin ținuturile mitice dacice, astfel încât, aşa cum afirma Ioana Em. Petrescu: „Cântecul regăsit prin somn, în tărâmul liber al gândirii neînființate, descoperă şi dăruieşte ființei armonia platoniciană a lumilor din începuturi”[7]. Tot astfel precum eroul său Mureşanu, Eminescu, la rândul său, evadase într-o unire ideală, o Dacie ideală a limbii unitare şi a credinței, salvată de uitare prin gândirea mitică a poeziei. Acest Absolut al istoriei naționale, prin marile viziuni onirice şi magice din mitul dacic, proiectate şi asupra

[7] Ioana Em. Petrescu, *Op. cit.*, p. 125.

BDD-A28721 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:52:58 UTC)

conducătorilor legitimi, adaugă o componentă romantică universală temei istoriei din opera eminesciană.

E un fenomen pe deplin întemeiat, uneori procedeu poetic, acela de mitizare a personalităților istorice ce şi-au împlinit misiunea, închinându-şi viața neamului lor. Plasate în atenția prezentului, modelele istoriei nu pot decât să influențeze pozitiv, deoarece „A reda conştiinței înstrăinate sentimentul patriei printr-o întoarcere spre vârsta mitică sau spre vârsta eroică este sensul mântuitor pe care Eminescu îl atribuie istoriei”[8]. Avem nevoie de mituri, deoarece ele sunt credințe ce păstrează vii valorile societăților, avem nevoie de funcția sapiențială a poveştilor istoriei ideale.

O dată mai mult acum, după publicarea tuturor operelor cuprinse în manuscrise şi a publicisticii, se conturează cu claritate adevărata personalitate eminesciană şi fundamentul ce stă la baza transformării sale în „mit cultural”, transformare nicidecum „izvorâtă din complexele culturii româneşti”, „cultură mică, dornică de afirmare” aşa cum tendențios apreciază Lucian Boia la începutul şi la finalul cărții sale[9]. Atunci şi „canonul” shakespearian s-a întemeiat şi continuă să se sprijine pe complexele culturii engleze, sau pe complexele culturii universale? Eminescu poate fi considerat „românul absolut” (aşa cum inspirat l-a numit Petre Ţuțea), căci ne transmite peste timp încrederea într-o Românie spirituală a valorilor străbune prin schimbarea mentalității generațiilor, a armoniei depline în spațiul originar dacic, visul unei Românii complete - al României Mari - pe care abia patrioții de la 1918 au reuşit să-l înfăptuiască şi pe care ar fi trebuit să-l păstrăm neatins.

BIBLIOGRAPHY

1.Eminescu, M., *Opere*, vol. I – XVIII, ediție critică întemeiată de Perpessicius, coordonator Dimitrie Vatamaniuc, Editura Academiei R. S. R., Bucureşti, 1939 – 1985.

2.Eminescu, *Publicistica literară*, selecție, note şi prefață de Cătălin Cioabă şi Ioan Milică, Editura Humanitas, Bucureşti, 2018.

*

3.Boia, Lucian, *Mihai Eminescu, românul absolut: facerea şi desfacerea unui mit*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2015.

4.Cimpoi, Mihai, *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic*, Editura Gunivas, Chişinău, 2013.

5.Dumitrescu Buşulenga, Zoe, *Valori şi echivalențe umanistice*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1973.

6.Petrescu, Ioana Em., *Eminescu: modele cosmologice şi viziune poetică*, ediție îngrijită şi prefațată de Irina Petraş, Editura Paralela 45, Piteşti, 2005.

7.Vianu, Tudor, *Tudor Vianu despre Eminescu*, antologie şi prefață de Vasile Lungu, Editura Minerva, Bucureşti, 2009.

8.Weinberger, Teodora Elena, *Între real şi ideal la Eminescu şi Shakespeare*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2018.

[8] Ibidem, p. 152.
[9] Lucian Boia, *Op. cit.*, p. 30, p. 215.

BDD-A28721 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-17 20:52:58 UTC)